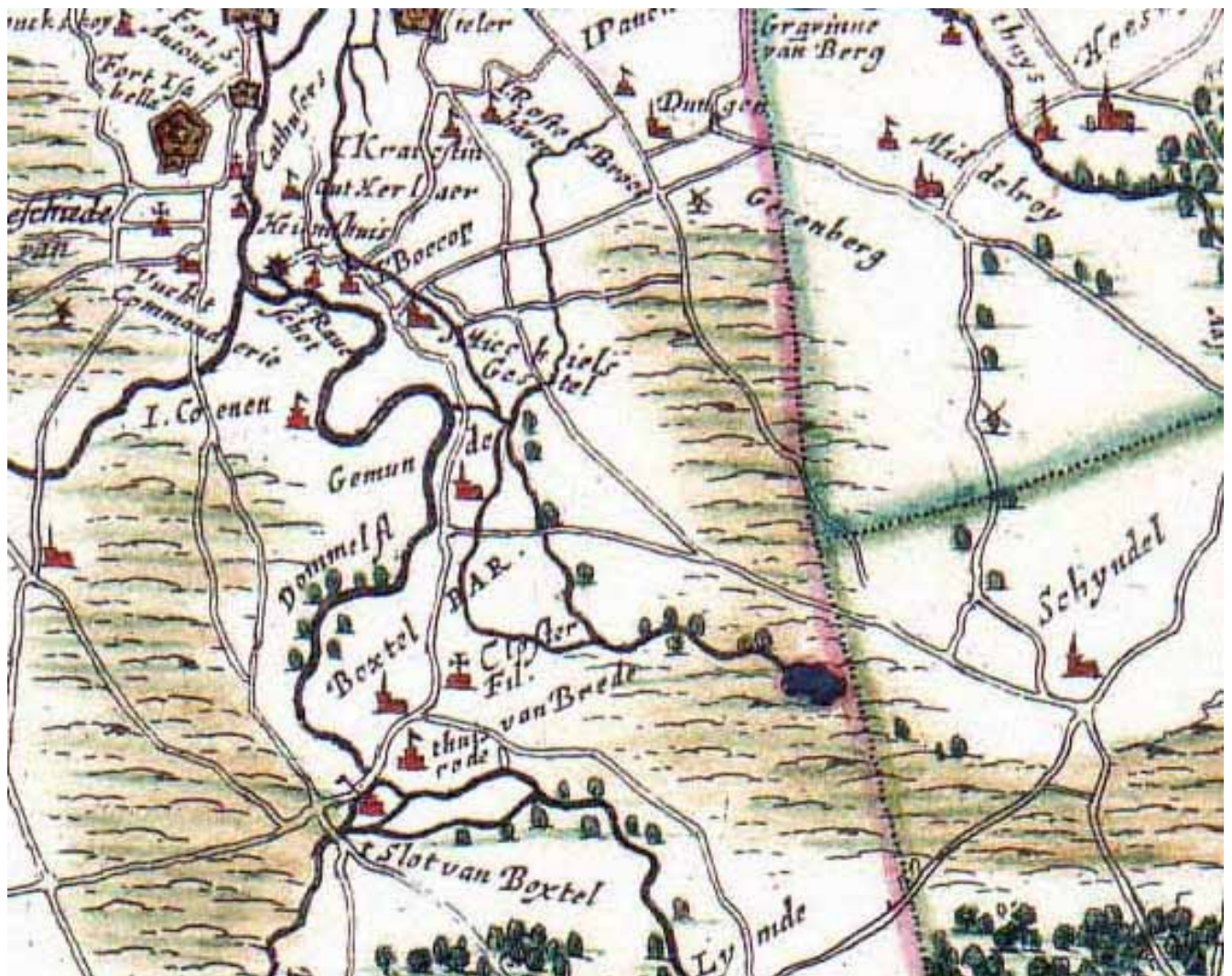

De oorsprong van het toponiem Ge of Gee

Met als uitgangspunt de “Caarte Figuratief van de grond Heerlijkheid St. Michiels Gestel, Oud en Nieuw Herlaar en Geemonde” van 1769 opgemaakt door Jan Fr. de Weijer probeer ik de oorsprong van de dorpsgrenzen van Sint-Michiels Gestel terug te vinden.

Zo is een deel van de dorpsgrens met Boxtel terug te herleiden tot de grens van de gemeent Theereheide. Deze gemeent Theereheide werd op 17 november 1381 door de Heer van Herlaar uitgegeven aan de lieden van Nieuw Herlaar, van Thede en van Sint Michiels Gestel tot aan het Maasbrugske. In het archief van de Raad en Rekenkamer van de markiezen van Bergen op Zoom is onder inventarisnummer 2659 nog een copie van de vaststelling van de grens tussen Sint Michielsgestel en Boxtel in de Theere- of Halderheide van 27 februari 1540 opgemaakt in april 1787 terug te vinden. Op Zegenwerp op de Scheydberg en bij de plaats van het oude geregt van Gestel aan de Essche weg en bij de Halsche Barrier staan nog steeds drie grenspalen die de grens met Boxtel aangeven .

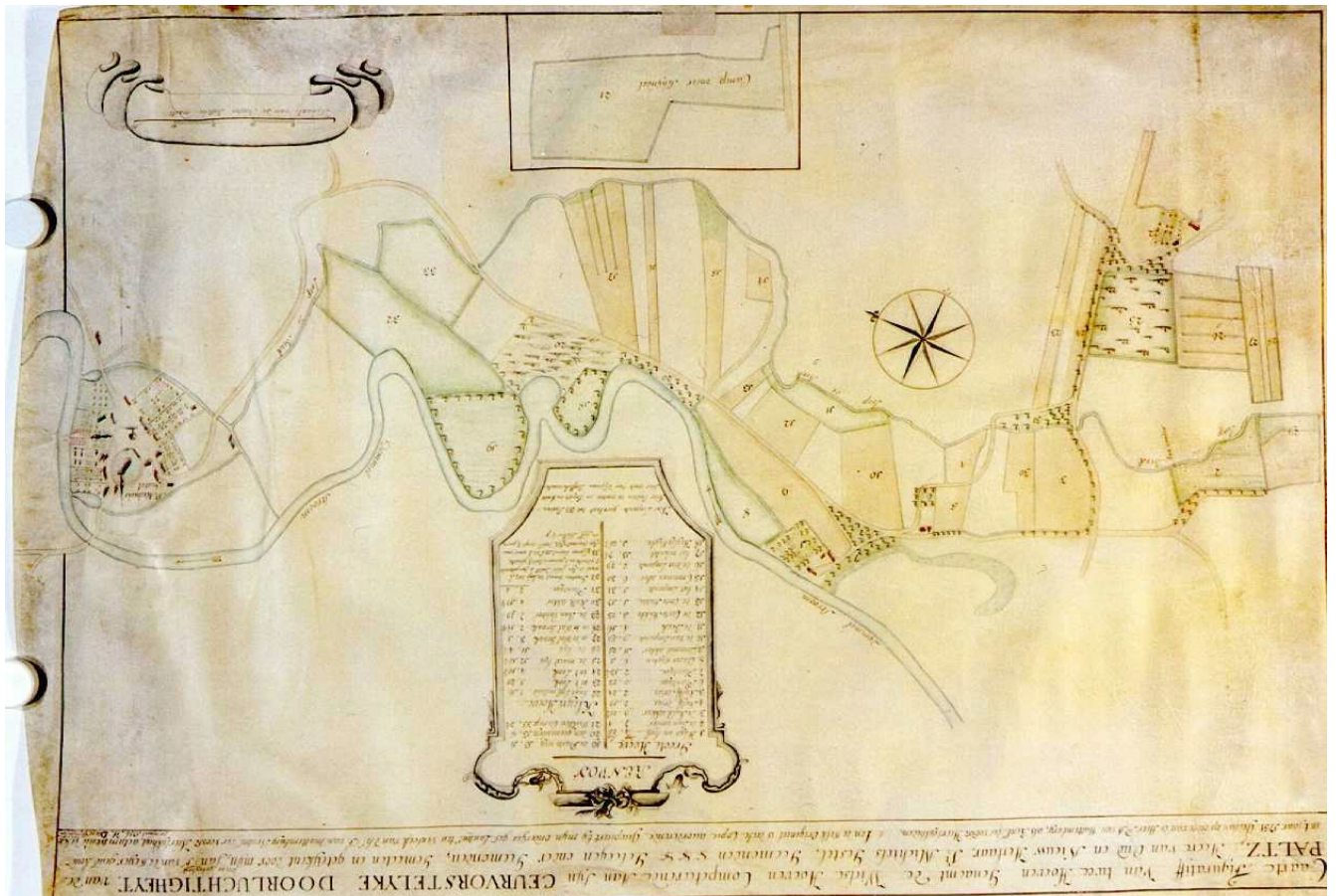
Bij het zoeken naar de oorsprong van de grens met Schijndel op enkele oude kaarten van omstreeks 1600 viel mij het toponiem de Gerenberg op.

Bron : Atlas van der Hagen, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, Identificatie 1049B11_061 (via Internet)

Een verklaring voor het toponiem Gerenberg is voor de hand liggend als men naar de gerende vorm van het zand of heidegebied tussen Schijndel, Boxtel, Sint Michiels Gestel en Middelrode kijkt.

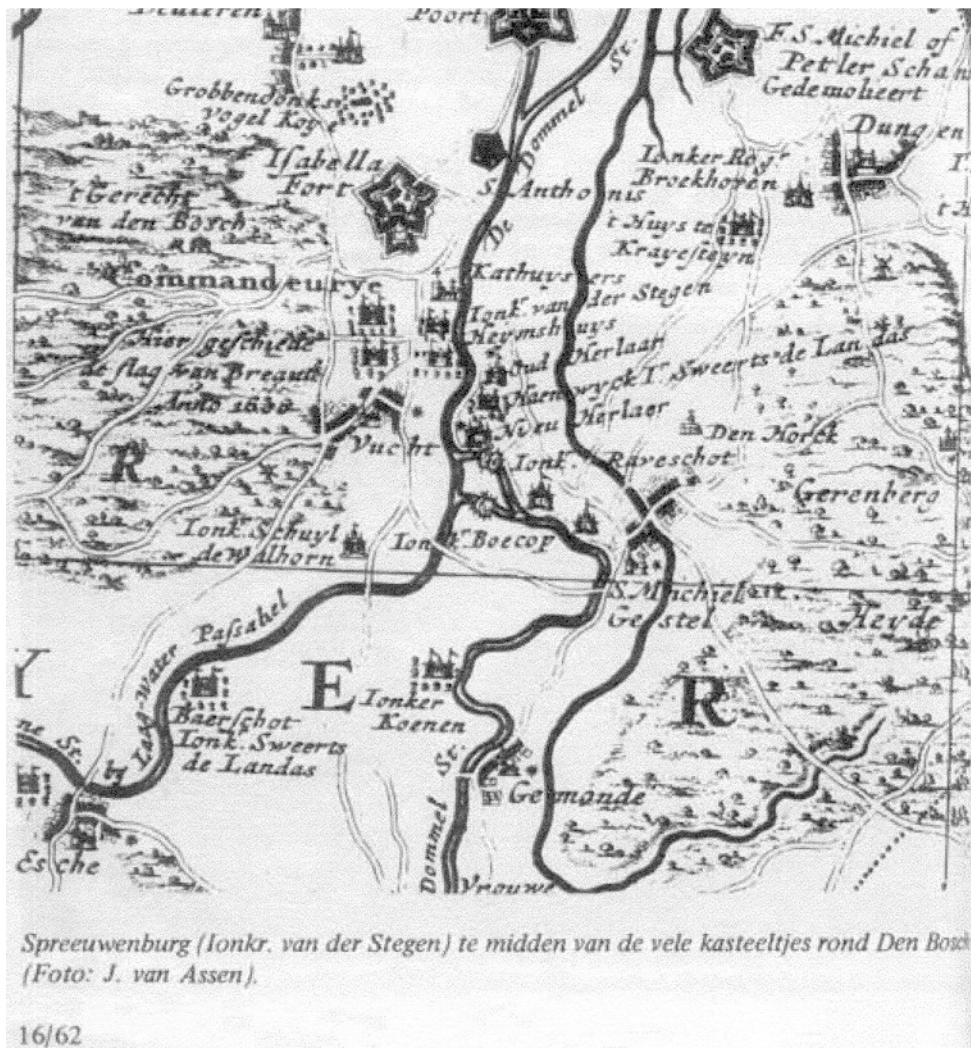
Wat verder opvalt op een aantal kaarten van rond 1600 is een waterloop, die vanaf het Elderbroek richting Boxtel stroomt en parallel aan de Dommel richting Den Bosch stroomt en bij de Grote Hekel in de Dommel uitmond. De huidige Beekse waterloop mond tegenwoordig bij de Genenberg in de Dommel uit. Deze waterloop is overigens meerdere malen verlegd en op de kaart van Adan (ARCHBOZ, ARR-D 387 1756 Wielse Hoeve) is te zien dat deze waterloop als een vestgraaf rond de Plaats van Gestel is aangelegd.

Bij de waterloop uit Elderbroek naar de Grote Hekel komen de volgende toponiemen met Ge of Gee voor :

1. Geelders of Gheerlaer of Geerling (Beelen)
2. Gemonde of Geemonde of Gemunde
3. Genenberg
4. Genenbrugske (Jongmans)

Als je naar de ligging van Gemonde aan de waterloop kijkt op de volgende kaart zou een mogelijke naamsverklaring voor het toponiem Gemonde zijn dat het aan de mond van de waterloop de Ge(e) lag.

Tot op heden heb ik nog geen kaart of archiefstuk kunnen vinden met de naam van de waterloop van Elderbroek in Schijndel naar de Grote Hekel in 's-Hertogenbosch.

In het artikel "Het kerkhof te Gemonde Noord-Brabant" van Dr. P. Glazema in B.R.O.B. 1954 schrijft deze over het toponiem Gee het volgende :

Wat de naamsafleiding van Gemonde betreft, het is ons bij gebrek aan voldoende kennis op dit terrein ten enen male onmogelijk na te gaan, in hoeverre Hermans gelijk heeft als hij "Gee" in verband brengt met het Angelsaksisch woord voor geesten en "mum" de betekenis geeft van "een plaats, wier nagedachtenis bij onze vaders heilig was" of "de begraafplaats, waar vrienden en verwanten bijeen kwamen om de gedachtenis der doden te vieren".

De naam Gemonde te verbinden aan "mond", de uitmonding van een rivier, hier de Dommel, wordt door Hermans verworpen. Schutjes zegt van de naam Gemonde: "Als er een Romeinse versterking is geweest, dan zou het gehucht aldaar zijn naam hebben kunnen ontleenen aan een oud woord "mond" of "mound" in de betekenis van dijk, schans of versterking".

W.H.Th. Knippenberg schrijft in zijn artikel "Opgravingen bij de Oude Toren te St. Michielsgestel, Noord Brabant" hierover het volgende :

"Gemonde ligt ten zuiden van de monding van het thans bijna verdwenen zijriviertje, de Gene Aa, in de Dommel".

Mechelien Spierings schrijft in de artikelreeks Kapittelstokje in Brabants Heem 1977 (32) het volgende :

“..... Immers , het dorp ligt niet aan een riviermond, hoezeer men ook mag schermen met de z.g. “gene Aa” of run, die slechts een eenvoudige veldloop is. ....”.

Wie heeft er meer informatie over de naam van bovengenoemde waterloop ?

Jef van Veldhoven
Sint Michielsgestel
11 juli 2004-07-12